

Afdrachtregeling SP: het einde in zicht?

Mr. E.G.A. van der Werf & prof.mr. R.J.B. Schutgens*

Rechtbank Midden-Nederland 22 februari 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:843, AB 2017/161, m.nt. G. Boogaard & J. Uzman, *NJF* 2017/146

Inleiding

Op 22 februari van dit jaar bepaalde de Rechtbank Midden-Nederland dat de gemeente Noordoostpolder niet hoeft mee te werken aan de wens van de plaatselijke fractievoorzitster van de Socialistische Partij (SP) om haar raadsvergoeding rechtstreeks te laten storten op de bankrekening van de partij. Volgens de rechtbank is een dergelijke betaling in strijd met de openbare orde. Met deze (inmiddels onherroepelijke¹) uitspraak zet de rechtbank de bijl aan de wortel van de SP-afdrachtregeling – een decennia-oude traditie waar binnen de SP zeer aan wordt gehecht, maar die buiten die partij staatsrechtelijk omstreden is. In deze noot schetsen wij de politieke en juridische achtergrond van de kwestie, dan volgen de kernoverwegingen van de rechtbank en tot slot ons commentaar waarin wij de uitspraak van enige reflectie voorzien.

Achtergrond

Binnen de SP is het al sinds 1974 gebruikelijk dat volksvertegenwoordigers hun volledige bezoldiging afdragen aan de partij.² Zij moeten vóórdat de SP hen op de kandidatenlijst voor de verkiezingen plaatst, toezeggen dat zij na hun verkiezing als volksvertegenwoordiger zullen meewerken aan de SP-afdrachtregeling. Nu is het bij veel par-

tijen gebruikelijk dat kandidaat-volksvertegenwoordigers beloven maandelijks een percentage van hun bezoldiging in de partijkas te storten.³ Die afdrachten variëren van een relatief bescheiden 120 euro bij de VVD tot aan 10% van de totale bezoldiging bij GroenLinks.⁴ De afdrachtregeling van de SP is echter op twee punten veel radicaler van aard. Ten eerste laten SP'ers de overheid waaraan zij als volksvertegenwoordiger verbonden zijn hun bezoldiging rechtstreeks aan de partij uitbetalen; de bezoldiging passeert hun bankrekening niet. Ten tweede dragen SP'ers hun *volledige* bezoldiging door een akte van cessie over aan hun partij.⁵ Door een dergelijke cessie – als zij althans geldig is – wordt de Staat, provincie of gemeente waaraan de SP'er als volksvertegenwoordiger verbonden is, debiteur van de partij: de partij krijgt recht op directe uitbetaling van de bezoldiging van de volksvertegenwoordiger. SP-volksvertegenwoordigers ontvangen op hun beurt slechts een deel van de afgedragen bezoldiging uit de partijkas. Het surplus wordt door de SP gebruikt voor partij-activiteiten en voor de salariëring van andere partijmedewerkers. De gedachte hierachter is dat iedere medewerker van de partij op gelijke wijze beloond dient te worden. Een politiek ambtsdrager behoort namelijk niet meer geld te ontvangen dan andere medewerkers binnen de partij, vindt de SP.

* Edsard van der Werf en Roel Schutgens zijn als promovendus respectievelijk hoogleraar Algemene rechtswetenschap verbonden aan de Radboud Universiteit. Alle in deze noot aangehaalde websites zijn voor het laatst geraadpleegd op 6 september 2017.

1 Zie bijv. www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/07/07/overheden-gaan-cessieovereenkomst-sp-bespreken.

2 Volgens de SP zelf, zie <https://arnhem.sp.nl/nieuws/2013/01/de-afdrachtregeling>.

3 Uitgebreider R.J.B. Schutgens, 'Volksvertegenwoordiger en partij-afdracht', *Openbaar Bestuur* 2007/11.

4 Volgens de informatie op de websites van die partijen, zie <https://vvd.nl/content/uploads/2017/06/Contributiebijsluit-juni-2017.pdf>; <https://groenlinks.nl/sites/groenlinks>.

[nl/files/160121%20Bewilligingsformulier%20TK2017%20.pdf](https://files/160121%20Bewilligingsformulier%20TK2017%20.pdf). PvdA, D66 en CDA hanteren allen een afdracht van 3% van de bezoldiging: www.cda.nl/afdelingennet/financien/algemeen/; www.pvda.nl/partij/organisatie/regeling-contributie/ en <https://d66.nl/content/uploads/sites/2/2014/11/Statuten-Huishoudelijk-Reglement-April-2016-2.pdf> (art. 8.3).

5 Art. 3:94 BW.

Deze op het eerste gezicht sympathieke praktijk is vele juristen (en ook politici) een doorn in het oog. Met deze constructie wordt volgens hen een quasi-arbeidsrelatie in het leven geroepen tussen de partij en ‘haar’ politieke ambtsdragers. En dat wringt: volgens het aan de Grondwet te ontleen beginsel van het vrij mandaat dienen volksvertegenwoordigers onafhankelijk te kunnen functioneren, zonder zich te hoeven schikken naar instructies van derden, waaronder hun politieke partij. Enkele jaren geleden is het zelfs zo ver gekomen dat de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken Ter Horst een wetsvoorstel indiende om cessie van de bezoldiging onmogelijk te maken, maar dit voorstel is onder het kabinet-Rutte II – overigens zonder nadere toelichting – ingetrokken.⁶ Met de onderhavige uitspraak trekt nu de burgerlijke rechter de oplossing van dit (volgens velen bestaande) staatsrechtelijke probleem naar zich toe.

Juridisch kader: geldige of nietige cessie van de bezoldiging?

In de onderhavige casus heeft Tjitske Hoekstra in haar hoedanigheid van gemeenteraadslid de gemeente Noordoostpolder verzocht uitvoering te geven aan haar afspraak met de SP om haar raadsvergoeding te laten storten op de bankrekening van de landelijke partij. Juridisch vertaald gaat het hier om een cessie bij voorbaat ten titel van schenking (art. 3:94 jo. 3:97 jo. 7:175 BW). Op grond van artikel 3:94 lid 1 BW is de debiteur normaal gesproken gehouden medewerking te verlenen aan een dergelijke overeenkomst, mits deze is vastgelegd in een akte en daarvan tevens mededeling is gedaan. De gemeente Noordoostpolder weigerde echter het verzoek van de SP-fractievoorzitster in te willigen. Volgens haar staat de cessie van een gemeenteraadsvergoeding namelijk ‘op gespannen voet met het staatsrecht, in het bijzonder met het beginsel van het vrije mandaat van raadsleden’ (zie r.o. 2.5). Het SP-raadslid vorderde daarop bij de burgerlijke rechter een verklaring voor recht dat de gemeente gehouden was de raadsvergoeding over te maken aan de SP.

Bij de rechter beriep de gemeente zich op artikel 3:40 BW. Krachtens deze bepaling zijn rechtshandelingen *nietig* als zij in strijd zijn met de openbare orde. Met ‘openbare orde’ is hier bedoeld de fundamentele beginselen van de rechtsorde of algemene belangen van fundamentele aard.⁷ Hiertoe behoort ook het staatsrechtelijke beginsel van vrij mandaat.⁸ De gemeente betoogt dat de cessie van de bezoldiging aan de partij in strijd is met dit beginsel, zodat de grond zou ontbreken voor rechtstreekse betalingen aan de SP. De rechtbank diende zich zodoende te buigen over de principiële rechtsvraag of een dergelijke cessie in strijd is met het beginsel van het vrij mandaat.

Kernoverwegingen

4.11. (...) Anders dan bij andere afspraken tot afdracht tussen ambtsdrager en politieke partij doet zich met cessie de situatie voor dat de ambtsdrager zijn bezoldiging niet meer van de overheid ontvangt, maar van de partij. De politieke ambtsdrager wordt daarmee voor zijn inkomen financieel afhankelijk van de partij – net zoals een werknemer dat van zijn werkgever is. Inkomsten die vanuit de overheid rechtstreeks aan de (onafhankelijke) ambtsdragers worden betaald, en ook expliciet (mede) bedoeld zijn als compensatie voor gedeelde inkomsten voor politieke ambtsdragers, komen direct toe aan de politieke partij. De overheid werkt dan mee aan het bewerkstelligen van een afhankelijkheidsrelatie tussen ambtsdrager en partij. Die afhankelijkheid is in strijd met het uitgangspunt in het Nederlandse staatsrecht dat de individuele volksvertegenwoordiger een individueel mandaat bezit en zonder last en ruggespraak moet kunnen functioneren. Ook op Europees niveau is in artikel 9 van het Statuut voor de leden van het Europees Parlement bepaald dat overeenkomsten over de besteding van de vergoeding voor andere dan particuliere doeleinden nietig zijn.

4.12. [Eiseres] heeft naar voren gebracht dat de afdracht een gift is die vrijwillig wordt gedaan en dat de akte van cessie pas na de uitverkiezing wordt getekend. [...] Het gaat er echter niet om of de afdracht vrijwillig is. Het gaat erom dat toewijzing van de vordering ertoe zou leiden dat [gedaagde] eraan moet meewerken dat de vergoeding niet aan [eiseres] wordt overgemaakt maar in de kas van haar partij wordt gestort en dat [eiseres] (een deel van) haar inkomen ontvangt van de partij, waardoor haar onafhankelijkheid en daarmee haar vrije mandaat in gevaar kan komen.

4.13. De slotsom is dat door de cessie van de raadsvergoeding aan de partij de onafhankelijkheid en het vrije mandaat van het raadslid in gevaar kan komen, terwijl het principiële uitgangspunt is dat een ambtsdrager onafhankelijk moet kunnen functioneren, ook tegenover de politieke partij die hem op de kandidatenlijst heeft geplaatst. De cessie is derhalve door inhoud of strekking in strijd met de openbare orde en nietig ingevolge artikel 3:40 BW, zodat de [eiseres] niet gehouden is daaraan mee te werken.

Noot

Een cessie van de bezoldiging van de volksvertegenwoordiger aan zijn partij is volgens de rechtbank strijdig met het uitgangspunt dat een ‘volksvertegenwoordiger een individueel mandaat bezit en zonder last en ruggespraak moet kunnen functioneren’. De rechtbank geeft hiermee een uitbreiding aan het (grond)wettelijk verbod van last (punt 1). Een cessie van de bezoldiging *aan de partij* is volgens de rechtbank nietig – wat de vraag oproept of een cessie aan anderen ook nietig zou zijn (punt 2). Wij vragen ons af of de rechtbank hetzelfde resultaat niet ook via een alternatieve juridische route had kunnen bereiken (punt 3). Wij sluiten af met een korte opmerking over de toekomst van de afdrachtregeling (punt 4).

1 Het verbod van last en het beginsel van vrij mandaat

De Grondwet bepaalt dat volksvertegenwoordigers ‘stemmen zonder last’. Voor leden van de Staten-Generaal is dit vastgelegd in artikel 67 lid 3 Gw, voor leden van de provinciale staten en van de gemeenteraad in artikel 129 lid 6 Gw.⁹ Dit ‘verbod van last’ – ook wel: ‘verbod van last en ruggespraak’, naar de tekst van de oude Grondwet – betekent dat volksvertegenwoordigers rechtens van niemand bindende stemopdrachten kunnen krijgen.

6 *Kamerstukken II* 2009/10, 32220 en 32221. Voor de intrekking zie *Kamerstukken II* 2012/13, 32220, 13 en 32221, 11. Uitgebreider hierover J.L.W. Broeksteeg, ‘Het verbod van cessie van

vergoedingen’, *Gst.* 2012/2.

7 HR 11 december 2015, *NJ* 2017/59 (*Wijnen Bouw Horst/Muller Complete Afbouw*).

8 HR 18 november 1988, *AB* 1989/185 (*Arubaanse*

verkiezingsafspraken).

9 Herhaald in art. 27 Provinciewet, resp. art. 27 Gemeentewet.

De volksvertegenwoordiger kan juridisch gezien dus in volledige onafhankelijkheid beslissen: niemand kan hem instructies geven over hoe hij zijn bevoegdheden in de Kamer moet uitoefenen.

Wie uitsluitend kennisneemt van deze grondwettelijke regeling zou echter een verkeerd beeld krijgen van de wijze waarop volksvertegenwoordigers functioneren. In de praktijk hebben politieke partijen namelijk wel degelijk vergaande controle over het stemgedrag van de fractieleden. Binnen de parlementaire fracties¹⁰ heerst doorgaans een strakke fractiediscipline. Het optreden van de volksvertegenwoordigers in de Kamer wordt binnen de fractie vooraf zorgvuldig afgestemd en geregisseerd. Van de fractieleden wordt verwacht dat zij spreken en stemmen conform de lijn van de fractie en de partij. Het is zelfs niet ongebruikelijk dat Kamerleden voor iedere Kamervraag die zij indienen, de goedkeuring moeten vragen aan de afdeling voorlichting van de eigen fractie.

Ook al beschikken partij en fractie – door het verbod van last – niet over juridische middelen om fractiediscipline af te dwingen, toch kunnen zij die in de praktijk opleggen doordat de volksvertegenwoordiger voor zijn verdere loopbaan sterk van de partij afhankelijk is. De partij beslist immers of de volksvertegenwoordiger bij de volgende verkiezingen weer op de lijst komt en heeft daarnaast aanzienlijke invloed op de voordracht van (oud-)politici in bestuursfuncties. Bovendien is vergaande samenwerking ook in het belang van de volksvertegenwoordiger zelf: een volksvertegenwoordiger die in de Kamer iets wil bereiken (het klimaat op de agenda zetten, een initiatiefwet over orgaandonatie aangenomen krijgen, de maximumsnelheid verhogen, een minister naar huis sturen) heeft daarvoor de hulp van andere Kamerleden hard nodig, te beginnen bij zijn fractiegenoten. In de praktijk valt de door de Grondwet veronderstelde onafhankelijke positie van volksvertegenwoordigers dus nogal tegen – sommigen noemen het lastverbod zelfs een ‘staatkundige fictie’.¹¹

Toch staat het grondwettelijk uitgangspunt juridisch nog altijd als een paal boven water: fractiediscipline kan namelijk nooit met juridische middelen worden afgedwongen – de fractie kan ‘haar’ Kamerleden proberen te beïnvloeden en zelfs vergaand onder druk zetten, maar uiteindelijk nooit dwingen in de Kamer volgens de partijlijn te stemmen. In de jurisprudentie is dit lastverbod bovendien nog versterkt. Naar de letter van de Grondwet stemmen volksvertegenwoordigers ‘zonder last’; in een standaardarrest uit 1988 leidde de Hoge Raad daaruit het beginsel van vrij mandaat af. Op grond daarvan zijn overeenkomsten nietig indien zij derden zeggenschap geven over het afstand doen van de zetel door de volksvertegenwoordiger.¹² Zodoende is de volksvertegenwoordiger niet

alleen beschermd tegen concrete steminstructies door zijn partij, maar hoeft hij ook niet te vrezen dat zijn partij, als hij een te eigenzinnige koers vaart, hem via de rechter uit de Kamer kan laten zetten, bijvoorbeeld door nakoming te eisen van een voor de verkiezingen gedane belofte om zijn zetel op te geven als partij of fractie dat verlangen.

Aan het (beperkte) lastverbod is dus een ruimer beginsel van vrij mandaat voor de volksvertegenwoordiger verbonden, dat zijn juridische onafhankelijkheid beschermt. Volgens de rechtbank nu, is ook de overdracht van de bezoldiging van de volksvertegenwoordiger in strijd met dit vrij mandaat. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, is dat voor het eerst dat een rechter dat uitspreekt. Dit oordeel volgt niet letterlijk uit de wet of de Grondwet, die immers slechts een lastverbod bevatten. Wij vinden de redenering van de rechtbank echter overtuigend. Door een cessieconstructie zoals die bij de SP gebruikelijk is, manoeuvreert de volksvertegenwoordiger zich in een positie waarin hij voor zijn ‘salaris’ afhankelijk is van zijn partij. Daarmee maakt hij zich afhankelijk van juist diegene die er belang bij heeft hem vergaand te disciplineren. Er ontstaat een rechtsverhouding die toch wel erg veel weg heeft van een werkgever/werknemer-relatie, waarbij de werkgeversrol wordt vervuld door degene die er bij uitstek belang bij heeft de vrijheid van ‘zijn’ volksvertegenwoordigers te beteugelen. Wij hebben geen concrete aanwijzingen dat de SP deze quasi-werkgeverspositie ook echt gebruikt om volksvertegenwoordigers onder druk te zetten, maar op zijn minst kan deze positie bij buitenstaanders gereede twijfel oproepen over de onafhankelijkheid van SP-volksvertegenwoordigers.

2 Nietigheid op grond van artikel 3:40 BW

In eerdere rechtspraak inzake de afdracht van raadsvergoedingen werd reeds bepaald dat een politieke partij haar raadsleden niet kan dwingen tot een maandelijks afdracht.¹³ Wij onderschrijven de niet-afdwingbaarheid van een dergelijke verplichting.¹⁴ Een volksvertegenwoordiger beslist dus zelf van maand tot maand of hij betaalt. In het onderhavige geval is de situatie echter anders. Er is immers geen sprake van een betaling aan de partij door een raadslid, maar door de gemeente, ten gevolge van een cessie door de volksvertegenwoordiger. Volgens de rechtbank is in ieder geval *die* cessie in strijd met (het vrij mandaat en dus met) de openbare orde omdat ‘de overheid dan meewerkt aan het bewerkstelligen van een afhankelijkheidsrelatie tussen ambtsdrager en partij’ (zie r.o. 4.11, hierboven). Dit oordeel roept echter de vraag op of cessie aan anderen dan de partij wél toelaatbaar zou zijn. Mag een volksvertegenwoordiger zijn volledige bezoldiging bij-

10 Dan wel: raadsfracties of provinciale statenfracties – omwille van de leesbaarheid laten wij dergelijke aanvullingen hierna weg. Het beginsel van vrij mandaat heeft voor alle volksvertegenwoordigers, centraal en decentraal, dezelfde inhoud.

11 Zie P.P.T. Bovend'Eert & H.R.B.M. Kummeling,

Het Nederlandse Parlement, Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 134.

12 HR 18 november 1988, AB 1989/185 (Arubaanse verkiezingsafspraken). Zie verder R.J.B. Schutgens, ‘Politieke partij, vrij mandaat en zetelroof’, in: J.L.W. Broeksteeg & R. Tinnevelt (red.), *Politieke partijen als anomalie van het Nederlandse staats-*

recht, Deventer: Wolters Kluwer 2015, p. 189-211.

13 Zie Rb. Groningen 31 januari 2002, NJ 2002/238. Anders: Rb. Breda 23 maart 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BP9764.

14 Zie uitgebreider Schutgens 2015, par. 5.

voorbeeld wel cederen aan Greenpeace, aan de kerk of aan zijn kinderen? Mag de volksvertegenwoordiger cederen aan een door zijn partij opgerichte stichting, die het geld vervolgens aan de partij doorsluis?

Cessies aan anderen dan de partij scheppen geen afhankelijkheid *van de partij*, en zij plaatsen de cederende volksvertegenwoordiger dus niet in een werknemers-verhouding tot de organisatie die er bij uitstek op uit zal zijn, zijn vrijheid te beteugelen. Toch zijn ook cessies aan anderen dan de partij volgens ons ongeldig. Onzes inziens moet aan de wettelijke bezoldiging van volksvertegenwoordigers mede de ratio worden toegekend dat zij volksvertegenwoordigers financiële onafhankelijkheid bieden – om daarmee hun vrije mandaat te versterken. Immers, wie niet afhankelijk is van andermans financiële gunsten, kan zich vrij maken om zich volledig en naar eigen inzicht aan zijn volksvertegenwoordigerschap te wijden. In deze redenering is *iedere* cessie van een recht op raadsvergoeding nietig, omdat iedere cessie de financiële onafhankelijkheid van de volksvertegenwoordiger compromitteert. Een financieel onafhankelijke volksvertegenwoordiger moet zijn geld, volgens deze benadering, altijd in eerste instantie zélf ontvangen, zodat hij het in volledige vrijheid kan besteden. Wát hij vervolgens met het geld doet, maakt niet uit – desnoods doneert hij het volledige bedrag aan zijn partij. Helaas heeft de rechtbank zich niet uitgelaten over de geldigheid van cessie van de bezoldiging van een volksvertegenwoordiger aan anderen dan zijn eigen partij.

3 Overdraagbaarheid van het vorderingsrecht

De rechtbank heeft voor de beantwoording van de rechtsvraag naar de geldigheid van de cessie van de bezoldiging van een volksvertegenwoordiger de route van artikel 3:40 BW bewandeld. Onzes inziens kan ook via het spoor van artikel 3:83 lid 1 BW worden geredeneerd.¹⁵ Op grond van deze bepaling zijn vorderingsrechten niet overdraagbaar als hun *aard* zich daartegen verzet. De bepaling laat open wanneer dat het geval is, maar aangenomen wordt dat bijvoorbeeld het recht op verstrekking van levensonderhoud door ouders of kinderen naar zijn aard niet overdraagbaar is aan een derde.¹⁶ Er is veel voor te zeggen dat de bezoldiging van een volksvertegenwoordiger, die erop is gericht hem financiële onafhankelijkheid te garanderen, per definitie aan die volksvertegenwoordiger zelf ten goede

moet komen. Zo beredeneerd zou de bezoldiging van een volksvertegenwoordiger een van de vorderingsrechten zijn die naar hun aard niet overdraagbaar zijn aan een derde.¹⁷

4 Slotopmerkingen

Uit deze uitspraak volgt dus dat een cessieovereenkomst, die ertoe strekt een afdracht van een raadsvergoeding te bewerkstelligen, nietig is. Desalniettemin is minister Plasterk na de uitspraak voorbereidingen gaan treffen om de afdrachtregeling te verbieden.¹⁸ Het is wellicht wat merkwaardig dat de minister van Binnenlandse Zaken juist na kennisname van deze uitspraak een verbod wil invoeren. Als alle burgerlijke rechters in de toekomst op dezelfde wijze zouden redeneren als de Rechtbank Midden-Nederland in deze zaak, zal een wettelijk verbod niet nodig zijn. De overheid beschikt immers al over een rechtsgrond om directe uitbetaling van de vergoedingen aan de SP te weigeren. Het strekt hoogstens tot de aanbeveling om met gemeentes en provincies in gesprek te gaan en hen op de hoogte te brengen van deze uitspraak, opdat zij in de toekomst het voorbeeld van de gemeente Noord-oostpolder zullen volgen.

Anderzijds moet worden opgemerkt dat de nietigheid van de cessie aan de partij, of de redenering dat de bezoldiging naar haar aard niet overdraagbaar is, berust op de toepassing van een ongeschreven rechtsbeginsel van het vrij mandaat, niet op een *hard and fast rule* uit de wet. Bij toepassing van rechtsbeginselen komt het aan op een zeker gevoel voor maat en proportie en maatgevoel verschilt nu eenmaal van persoon tot persoon. Wellicht zou een andere rechter kunnen redeneren dat de cessie weliswaar een extra beïnvloedingsmogelijkheid schept voor de partij, maar dat de SP desondanks nooit de stem van zijn volksvertegenwoordiger kan aantasten. Ook kan de SP de volksvertegenwoordiger niet tot zetelafstand dwingen, althans zolang men met ons aanneemt dat de rechtstreekse betalingen aan de partij kunnen worden stopgezet door een volksvertegenwoordiger die uit de SP stapt, maar in de Kamer blijft.¹⁹ Wellicht dat een enkele rechter op deze gronden – anders dan wij – toch zou concluderen dat de afdracht juridisch (né?) door de beugel kan.²⁰ Het is daarom jammer dat de Hoge Raad niet de gelegenheid heeft gekregen om zich over deze zaak uit te spreken – en juist daarom zou een wettelijke regeling nu toch de nodige duidelijkheid kunnen bieden. ■

15 In deze zin reeds D.J. Elzinga, 'Den Haag durft de SP niet aan te pakken', *Binnenlands bestuur* 14 september 2007, p. 19.

16 Art. 1:392 BW. Zie *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, aant. 3 bij art. 3:83.

17 De ingetrokken wetsvoorstellen van toenmalig minister Ter Horst (zie *Kamerstukken II* 2009/10, 32220 en 32221 en noot 6 hiervoor) bepaalden met zoveel woorden dat bezoldigingen van volksvertegenwoordigers 'uitsluitend in persoon worden uitbetaald' en 'niet overdraagbaar aan derden' zijn. Hierdoor zouden de bezoldigingen onover-

draagbaar zijn geworden krachtens de wet; vgl. art. 3:83 BW.

18 www.bnr.nl/nieuws/politiek/10326181/plasterk-wil-afdrachtregeling-sp-verbieden; www.ad.nl/politiek/minister-plasterk-blokkeert-goudmijn-sp-a4483a3f/.

19 Dat het continueren van de rechtstreekse betaling aan de SP voor ex-partijleden die wel nog Kamerlid zijn, in strijd is met het vrij mandaat lijkt ons niet voor discussie vatbaar: een dergelijk Kamerlid zal geen vergoeding meer van de partij ontvangen en zou dus zonder zijn bezoldiging let-

terlijk brodeloos worden en daardoor zijn functie als Kamerlid niet meer kunnen vervullen.

20 Rb. Breda 23 maart 2011, ECLI:NL:RBBRE:2011:BP9764 geeft een voorbeeld van een rechter die vrijwillig aangegane afdrachtsverplichtingen in beginsel geldig acht, ook nadat de betrokken volksvertegenwoordiger uit zijn fractie is gestapt. Deze uitspraak overtuigt ons niet, maar zij illustreert dat rechters blijkbaar anders over deze materie kunnen denken.